

İçindekiler

Giriş: Her Yerde Platon Var	7
Platon'un Yaşamı.....	15
Düşüncelerin Gücü.....	17
Gerçeklerin Gücü	23
<i>Bir İdeal Olarak Yönetim</i>	25
<i>Akıllık; Gerçek Motivasyonun Temeli</i>	30
<i>Toplum</i>	31
<i>Bütünsellik</i>	32
Yeniliğin Gücü	35
<i>İlerleme; İdeale Ulaşmanın Yolu</i>	38
<i>Güvenilirlik</i>	39
İyinin Gücü	41
<i>Kılavuz İlke</i>	42
<i>Kalite</i>	44
<i>Etik</i>	45
Özyönetimin Gücü	51
<i>Bilgelik</i>	53
<i>İyiye Yönelme Cesareti</i>	59
<i>Sağduyu; Kendine Hakim Olma Sanatı</i>	67
<i>İçsel Adalet</i>	69
Sonuç.....	73
Yazar Hakkında	75

Giriş

Her Yerde Platon Var

İyi bir yönetici şirketinin geleceğini planlarken sadece kabul edilebilir değil, olabilecek en iyi stratejiyi belirlemek için çaba göstermelidir. İlk bakışta bu görev işletme yönetimi konusunda yüksek lisans yapmış veya benzeri bir eğitime sahip herkese basitmiş gibi gözükebilir. Ama koşulların giderek zorlaştığı global ekonomide bunu başarmak artık hiç de kolay olmuyor.

Günümüz yöneticilerinin bu tür zorluklar karşısında tepkileri ne olmalıdır? Bir seçenek, değişik yönetim metotlarına başvurmaktır. Ama bu yöntemlerin çoğunun iş hayatında uzun süreli çözümler getirmediği ve etkili olmadığı kanıtlanmıştır.

Yoğun çalışan bir yönetici olarak doğru çözümleri nereden bulabilirsiniz? Size kolayca inanılır gibi gelmeyebilir ama bu soru bizi felsefenin dünyasına götürecektir. İnsanların her davranışı bir felsefeye dayanır. Neyin doğru veya etkili olduğu konusundaki düşüncelerimiz dünyaya bakış açımızdan kaynaklanır.

Çocukluğumuzdan itibaren bize önce ebeveynlerimiz, ardından da öğretmenlerimiz tarafından belirli değerler ve düşünce tarzları öğretilir. Gençlik yıllarımızda ise medya

ve yaşıtlarımız daha etkili olur. Böylece kendi tarzımızı, dünya görüşümüzü ve felsefemizi geliştiririz. Bu, bilinç dışı yaşadığımız bir süreçtir. İşte bu yüzden daha sonraki yıllarda başkalarının düşünce ve davranış biçimlerini neden kabul etmediğimizi ya da onayladığımızı, neden kendimize has davranışlarda bulunduğumuzu anlayamayız.

Tüm eylemlerimiz, kişisel felsefemize ve dünya görüşümüze dayanır. Bu da, belirli olaylar karşısındaki değer yargılarımızın ve gösterdiğimiz tepkilerin sağlamlığından anlaşılır. Dünyayı doğru bulduğumuz şekilde algılarız.

Yönetim eğitimi görenler dünya görüşlerinin bu süreçte değiştiğini anlarlar. Ekonomik hayata daha profesyonel bir bakış açısıyla yaklaşmaya başlarlar. Ama bu, yönetici olmanın getirdiği tüm sorunların çözülebileceği anlamına gelmez. Zira global ekonomi sınırları içinde, eğitimde öğrenilen metotların şirketlere mutlak bir rekabet avantajı sağlaması söz konusu değildir.

Uzun yıllardan beri özellikle ABD’de işletme yönetimi yüksek lisans eğitimlerine sadece Batı ekonomisinin değil, global ekonominin seçkin özellikleri de uyarlanarak dahil edilmiştir. Artık ekonomik potansiyeli yüksek sayılan gelişmekte olan ülkelerde Batılı öğrencilerin aldıkları eğitimin aynısını alan sayısız Brezilyalı, Rus, Hintli veya Çinli vardır. Kültürleri ve düşünce tarzları onlara Batılı bir yöneticinin sahip olmadığı önemli avantajlar sağlar.

Örneğin, Asya ülkelerinde “şöyle ya da böyle” gibi bir düşünce tarzı yoktur. Aşyalıların düşünce dünyasında belirsizliklere ve toplum yaşamıyla çelişen yaklaşımlara bile yer verilir. Bu yüzden ticaretin devletin kontrolü altında tutulduğu Çin’de serbest piyasa ekonomisinden söz edilemez. Buna rağmen Çin’in bazı bölgelerinde serbest piyasa ekonomisi kurallarının geçerli olduğu da bir gerçektir. Devletin

politikası doğrultusunda şirketlere uygulanan sınırlamalar aslında global piyasada rekabet avantajı sağlamaktadır. Çin’de ticaret yapmak isteyen yabancı şirketler kanunlar gereği mutlaka Çinli firmalarla ortak olmak zorundadırlar. Doğal olarak Batı iş dünyasının sahip olduğu bilgilerin bu yolla Çinli firmalara aktarılması amaçlanır.

Bu durumda Batılı şirketler Asya’da giderek gelişen ekonomik güçlerden bunun acısını nasıl çıkarabilirler? Kendi dünya görüşümüzü bilinçli olarak başka kültürlere aşılayabilmek için hangi temellere dayandırmalıyız?

Bugün Batı dünyasında yapılan her iş Batı felsefesine dayanır. Bu felsefenin merkezinde ise Platon vardır. Günlük yönetim süreçlerinde yapılan tüm planlar ve alınan kararlar Sokrates’in öğrencisi ve Aristoteles’in öğretmeni olan Platon’un felsefesine dayanır. Hiçbir filozof Batı düşünce tarzını onun kadar şekillendirmemiştir. Yönetim yaklaşımlarının çoğu onun fikirleri doğrultusunda oluşmuştur.

Batılı yöneticiler bilinçsizce de olsa Platon’un düşünceleri çerçevesinde hareket ettiklerinden, Platon ve Batı’nın yönetim konseptleri arasındaki bağlantıları göz önüne sermek gerekir. Global rekabet koşulları içinde faaliyet gösteren Batılı şirketler için bu bir avantaj oluşturabilir.

Platon’un öğretisi ve konseptleri olmasaydı modern Batılı yöneticilerin onun gibi düşünerek sorunları çözmeleri de mümkün olmayacaktı. Onun düşünceleri toplumun psikolojisine adeta kök salmıştır.

Platon’un öğretisi “idealar kuramı” olarak adlandırılır. Platon’a göre gerçeklik dünyası, ahlakın ve iyiliğin yüce olduğu ve her türlü düşüncenin üstünde yer aldığı idealden oluşur. Diğer tüm düşünceler bu ideanın altında yer alır. Beş duyumuz ile algıladığımız her obje idealin somut bir yansımasıdır.

Batı ülkelerinde yönetim eğitimi bu öğretiyeye dayanır. Derslerde yönetim açısından dayanak noktası sayılan bazı bilgiler verilir. Pazarlama tekniğinin temel unsurları olan “4P” (Product, Price, Place, Promotion) kavramı bunun en güzel örneğidir: Ürün (*Product*), fiyatlandırma (*Price*), hedef pazar (*Place*) ve promosyon (*Promotion*). Bunlar ideale ulaşmayı sağlayan tezlerdir. İdeal ürünü, ideal fiyata doğru pazarlama ve tanıtma stratejileri kullanarak tüketiciye sunmak otomatikman başarılı olacaktır.

İşletme yönetimi konusunda yüksek lisans yapanlar bu ideale ancak belirli zorlukların üstesinden gelerek ulaşabileceğini bilirler. Ama 4P yönteminin pazarlama konusunda başarı sağlamak için yeterli olup olmadığı sorusu Platon’dan sonra ortaya çıkmıştır. Daha sonraları ise bu unsurların tek başlarına yeterli olmadıkları anlaşılmıştır. Pazarlama konseptini geliştirmeye yarayan değişik fikirler ve bunların tam karşıtı olan bazı düşünceler oluşturulmuştur. Ama idealler konusuna kafa yormamız ve yeni yönetim biliminin yayılması için fikirler üretmemiz Platon’un ve felsefesinin doğru ve haklı olduğunu gösterir.

Modern yönetim sisteminin babası olarak bilinen yönetim düşünürü Peter F. Drucker de felsefeden oldukça etkilenmişti. İspanyol filozofu Baltasar Gracian’ın bir kitabını orijinal dilinde okuyabilmek için İspanyolca öğrenmişti. Doğal olarak yazılarında Platon’dan da bahsediyordu. Peter Drucker bugün hâlâ tüm yöneticilere yol gösteren bir düşünce yapısı kurmuştu. Temel kaynağı ise felsefe dünyasıydı.

Platon’un yönetim bilimine olan etkisi artık global hale geldi. Batı’daki seçkin okullarda eğitim gören gelişmekte olan ülkelerin vatandaşları sayesinde Platon’un düşünceleri ve yönetimdeki uygulamaları tüm dünyaya yayıldı. Değişik

kültürlerden gelen bu insanların bilgilerini kendi felsefeleri ile birleştirmeleri Batı ülkeleri ile rekabet edebilmelerini kolaylaştıran bir diğer unsurdur.

Örneğin, Çinlilerin bir çoğunun düşünce tarzları sadece Laotse ve Konfüçyüs'ün değil Sun Tzu'nun stratejilerinin de izlerini taşır. Mao Zedong'un kötü bir şöhrete sahip olan ve kutsal sayılan Kızıl kitabında Konfüçyüs döneminde Çinli bir general ve savaş stratejileri uzmanı olan Sun Tzu'nun bazı sözleri yer alır. Son yıllarda bu stratejilerin Çin'de tutarlı şekilde uygulanmasının ülke ekonomisinin güçlenmesine önemli katkıları olmuştur.

Batı'daki yöneticiler ise ancak Batılı filozofların düşüncelerini ve stratejilerini daha bilinçli kullanarak buna karşı koyabilirler. Eski Yunan, Batı toplumlarının kültür beşiğidir. Bugüne kadar benimseyip uyguladığımız düşünce tarzının başlangıç noktası orasıdır.

Son yıllarda ekonomik şartların çerçevesini oluşturarak Batı dünyasının olağanüstü ekonomik başarılar kazanmasını sağlayan felsefi yaklaşımlardan destek alabiliriz.

Hiçbirimiz düşünsel bir boşlukta doğmayız. Çocukluğumuzdan itibaren belli bir düşünce tarzını ve dünyaya bu doğrultuda bakmayı öğreniriz. Düşünce tarzımızın kökenlerini bilsek de doğruluklarından emin olamayız.

Bu kitabın amacı, Platon'un temel ilkeleri ve modern yöneticilik arasındaki ilişkileri aydınlatarak, bu ilkelerin iş dünyasında başarıyla uygulanma yollarını netleştirmektir. Bir yönetici olarak zaten Platon'un mantık çerçevesi içinde çalışıyorsunuz. Ama bunun bilincinde olmanız size daha fazla yarar sağlar. Aynı zamanda bu kitap bize Batılı düşünce tarzını eleştirerek sorgulama olanağı da sunuyor. Zira diğer düşünürlerin görüşlerinin de eleştirel bir tarzda ele alınması sorunları daha kolay çözmemize yardımcı olur.

Platon'un düşüncelerini yirmi birinci yüzyılda yönetim-
de karşılaşılan zorluklara uygulamak istiyorsak, onun ünlü
ve çok etkili olan idealar kuramını oluşturan bağlamları
dikkate almak zorundayız.

Bu anlayışın temelinde, duyularımız aracılığıyla algı-
ladıklarımızın ne derece güvenilir oldukları sorusu yatar.
Bizi, Tanrı'nın var olup olmadığı ve ona nasıl ulaşabileceği-
miz gibi daha manevi sorulara yöneltir. Platon bir idealistti.
Ona göre idealler kesin gerçekliği yansıtıyorlardı. Fiziksel
dünyanın daha yüce bir manevi temel üzerine kurulmuş ol-
duğuna inanıyordu. Gerçeklik, düşünce dünyasından doğar.
Her düşünce bir idealin somutlaşmış halidir. Duyularımızla
algıladığımız nesnel dünya, ideaların vücut bulmuş görün-
tülerinden meydana gelir.

Bu bakış açısı, öğrencisi Aristoteles'in ve bugün bildi-
ğimiz Hristiyanlık inancının üzerinde hayli etkili olmuş-
tur. Hristiyan dinbilimi de Tanrı'nın dünyası ile üzerinde
yaşadığımız ölümlü dünyanın varlığını birbirlerinden ta-
mamen ayırır.

Batı dünyasında Platon'un kesinlik anlayışı din ala-
nı dışında bu kadar radikal şekilde kabul edilmez. Platon,
ideaların mükemmel nesnelere şeklinde var oldukları kesin
bir düşünce dünyasına inanıyordu. Onlar gerçekliğin ilk ör-
nekleriydi. Eksikliklerle dolu dünyamızda bu ideallerin de
gerçekliklerini eksik olarak yaşıyoruz.

Beş duyumuzla algıladığımız her nesne düşüncelerin
bir kombinasyonudur. Gördüğümüz tüm hayvanların ortak
noktası "hayvan olması" düşüncesidir. At, köpek veya kedi
olsun herhangi bir hayvanla karşılaştığımızda duyusal de-
neyimlerimiz zihin yoluyla düşüncelere dönüşür ve anlam
kazanır. Ve biz o anda tüm bu değişik hayvan türlerinin
hayvan familyasına ait olduklarını anlarız.

Platon ideallerin de bir hiyerarşi içinde olduklarına inanıyordu. Basit ideallerin yanı sıra çok değerli idealler de vardı.

İdeallere olan inanç tarih boyunca sürdü ama bu konsept her zaman sınırlı kullanıldı. Günlük yaşamda fiilen kesinliğe ulaşmak mümkün olmadığı için bu son derece mantıklı bir sınırlamadır. Tüm insanlar bir atı at yapan özellikler konusunda hemfikirdir. Ama adalet, eşitlik ve başarıdan söz edildiğinde herkesin fikirleri birbirinden farklıdır. Bu konularda fikir birliği olsa dahi bu yüksek idealler asla yüzde 100 gerçekleştirilemez.

Ekonomik zorluklar karşısında Platon'un fikirlerinden yararlanmak istiyorsak idealarının sınırlarını daraltarak günümüz şartlarına uygun hale getirmeliyiz. Ama bu, hiçbir ideale ulaşmaya çalışmamalıyız, demek değildir. Gerçekleşmesi yarım kalmış idealler bile amaçsız eylemlerden çok daha iyidir.

Platon'un öğretisi bize özel ve iş hayatımızda uygulayacağımız değerli yaklaşımlar sunar.

Platon ortaya attığı düşünceleri bu yaşamda ulaşılamayacak idealler olarak tanımlar. Buna karşılık her insanın ve işletmenin önemli idealler geliştirmek zorunda olduğunu savunur. Bu inanç Batı dünyasının ekonomik ve politik başarısında itici gücünü oluşturmuştur. Batı düşünce tarihini etkileyen diğer bir inanç da, düşüncelerin kendi çekim güçlerini yaratarak kendimize yüksek hedefler koymak için bizi harekete geçirdiğidir.

Sokrates ve Platon'un temellerini attıkları idealizm giderek daha fazla sorgulanır hale geldiğinde (tüm değerleri ve idealleri inkar eden nihilizme varılana kadar) Batı dünyası tökezlemeye başladı. Bu endişeli özeleştirilerin asıl nedeni eskiden beri güçlü ve umut verici vizyonlarıyla dünya

politikasının ve ekonomisinin gelişimini etkileyen Avrupa ülkelerinin ve ABD'nin giderek etkilerini kaybetmeye başlamalarıydı. Platon'un ikibin yıl önceki söylemleri doğru uygulandıkları takdirde bugün hâlâ çok değerlidirler.

Bu kitapla size Platon'un öğretisinin Batılı şirketlere nasıl yararlı olabileceğini, nasıl global liderler olabileceklerini ve nasıl rekabet avantajlarına kavuşacaklarını anlatacağım. Muhtemelen bilincinde olmadan Platon'un düşüncelerinden verimli şekilde yararlanarak piyasada olağanüstü başarı kazanan birkaç şirketi örnek göstererek Platon'un konseptlerinin günümüzde hâlâ ne kadar değerli olduklarından bahsedeceğim. Bu şirketlerin adlarını vermeyeceğim ama bu tür örnekleri zaten ekonomik makalelerde ve haberlerde okuyorsunuz. Bu yüzden hangi değerlerin ve düşünce tarzlarının daha uzun süre anlamlı olmaya devam edebileceklerini tartışalım. Yıllar önce Platon'un tanımladığı prensipleri uygulayabilenler rakiplerini başarıyla geride bırakacaklardır.

Herkesin bir anda Platon hayranı olması gerekmez, sadece Platon'un düşünce mirasımıza yaptığı katkıların bilincine varmamız yeterlidir.

Günlük yönetim uygulamalarınızda bundan yararlanmak sizin elinizdedir.